T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih: 21.10.2026
Sayı: 2024

10/4827

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Tarımsal üretimde yaşanan sorunlar yalnızca çiftçilerin gelirlerini değil; gıda arz güvenliğini, tüketici fiyatlarını, kırsal istihdamı, genç nüfusun tarımda kalmasını ve ülkemizin tarımsal üretimde dışa bağımlılığını da doğrudan etkilemektedir. Üreticinin yeterince desteklenmediği, borçlanmadan üretim yapamadığı ve maliyetlerini karşılayamadığı bir tarımsal yapının uzun vadede sürdürülebilmesi mümkün değildir. Bu nedenle, tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini tehdit eden sorunların araştırılması; çiftçilerin borç yükünün hafifletilmesi, desteklemelerin kanuni ölçütlerle uyumlu, şeffaf, adil ve öngörülebilir olması ve önlemlerin belirlenmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Meclis araştırması açılmasını arz ederiz.

Faik ÖZTRAK
Tekirdağ Milletvekili
CHP Grup Başkanı

Serkan SARI
Balıkesir Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

Sevda ERDAN KILIÇ
İzmir Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

Rahmi Aşkın TÜRELİ
İzmir Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

GEREKÇE

Türkiye'de tarım; artan üretim maliyetleri, yüksek finansman giderleri, çiftçilerin giderek ağırlaşan borç yükü ve yetersiz tarımsal destekleme politikaları nedeniyle ciddi bir yapısal sorunla karşı karşıyadır. Mazot, gübre, tohum, yem, ilaç, elektrik ve sulama maliyetlerindeki artışlar tarımsal üretimin sürdürülebilirliğini tehdit ederken, üreticilerin önemli bir bölümü faaliyetlerini borçlanarak sürdürmek zorunda kalmaktadır.

Tarımsal üretimin desteklenmesi, ***kanunla düzenlenmiş bir kamu yükümlülüğüdür.*** 18/04/2006 tarihli ve 5488 sayılı Tarım Kanunu'nun 21'inci maddesinde, tarımsal destekleme programlarının finansmanına ilişkin olarak bütçeden ayrılacak kaynağın gayrisafi milli hasılanın %1'inden az olamayacağı açıkça hüküm altına alınmıştır. Buna rağmen, merkezi yönetim bütçelerinde tarımsal destekleme programları için öngörülen ödeneklerin söz konusu kanuni ölçütün oldukça altında kalması, ***tarım politikalarının hukuka uygunluğu ve kamu kaynaklarının dağılımındaki öncelikler bakımından ciddi soru işaretleri doğurmaktadır.***

2026 yılı için yaklaşık 77,2 trilyon lira olarak öngörülen milli gelirin % 1'i 772 milyar liraya karşılık gelmesine rağmen, tarımsal destekleme programlarına başlangıç bütçesinde yalnızca 168 milyar lira ayrılmıştır. Böylece doğrudan tarımsal destekleme programları ödeneği, kanunda belirtilen %1'lik ölçütün yaklaşık %21,8'i düzeyinde (yani milli gelirin binde ikisi oranında) kalmıştır.

2027 yılı bütçe teklifinde ise bu tablo daha da dikkat çekici hale gelmiştir. İktidarın 2027 yılı için öngördüğü 111 trilyon liralık milli gelir hedefi üzerinden hesaplandığında, %1'lik kanuni ölçüt 1 trilyon 110 milyar liraya ulaşmaktadır. Buna karşılık, 2027 yılı bütçesinde tarımsal destekleme programlarına ayrılan ödenek yalnızca 235 milyar liradır. Bu iki tutar arasında ***875 milyar liralık fark*** bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, doğrudan tarımsal destekleme programları için öngörülen kaynak, %1'lik ölçütün yalnızca % 21,2'sini karşılamaktadır.

Diğer taraftan iktidar tarafından ***2027 yılı için tarım sektörüne toplam 1 trilyon 305 milyar lira kaynak ayrıldığı açıklanmaktadır.*** Ancak söz konusu tutarın

- 342 milyar lirası vergi harcamalarından,
- 325 milyar lirası tarımsal kredi desteklerinden,
- 268 milyar lirası tarım sektörü yatırımlarından,
- 135 milyar lirası kamu iktisadi teşebbüslerinin finansmanı, müdahale alımları ve ihracat desteklerinden oluşmaktadır.

Doğrudan tarımsal destekleme programları için ayrılan 235 milyar lira ise açıklanan toplam kaynağın yalnızca % 18'ine karşılık gelmektedir. Vergi istisnaları ve indirimleri nedeniyle oluşan kamu gelir kayıpları, kredi faiz destekleri, kamu yatırımları ve tarımsal destekleme programları hukuki ve mali nitelikleri bakımından birbirinden farklıdır. ***Bu kalemlerin tamamının çiftçiye doğrudan aktarılan destekler gibi değerlendirilmesi, üreticilerin fiilen yararlanabildiği kamu kaynaklarının anlaşılmasını güçleştirmektedir.*** Dolayısıyla 5488 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde belirtilen yükümlülüğün hangi bütçe kalemleriyle karşılandığının, hangi harcamaların tarımsal destekleme kapsamında değerlendirildiğinin ve bu değerlendirmelerin hukuki dayanaklarının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Çiftçilerin kullandıkları kredilerin toplam büyüklüğünün, takipteki tarımsal alacakların, borçların vade ve faiz yapısının, icra ve haciz işlemlerinin, krediye erişimde yaşanan güçlüklerin ve borçluluk nedeniyle üretimden çekilen çiftçilerin durumunun bütün yönleriyle incelenmesi zorunlu hale gelmiştir.